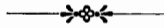


DANMARKS STATISTIK
STATISTISKE MEDDELELSER

FJERDE RÆKKE TOLVTE BIND
ANDET HÆFTE

COMMUNICATIONS STATISTIQUES 4^{me} SÉRIE TOME 12 2^{me} LIVRAISON

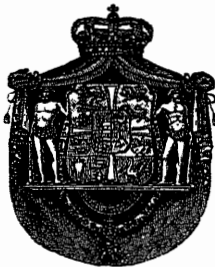


HØSTENS UDFALD I DANMARK 1902

FORELØBIG REDEGØRELSE

CARACTÈRE DE LA RÉCOLTE EN DANEMARK 1902

UDGIVET AF STATENS STATISTISKE BUREAU
PUBLIÉ PAR LE BUREAU DE STATISTIQUE DE L'ÉTAT



KØBENHAVN

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

1902

Udgivet i November 1902.

Som Følge af Høstens sene Tilendebbringelse fandt Bureauet det rigtigt i Aar at udskyde Fristen for Indsendelsen af de fra Amterne fremsendte Indberetninger om Høsten i 1902 til 1. November; den sidste af Beretningerne kom endda først Bureauet i Hænde d. 13. November.

Som Hovedresultat af de indkomne Beretninger maa Høsten i 1902 i sin Helhed karakteriseres som en ret god Middelhøst. Det bedste Udbytte har Vintersæden, Havren, Agerhøet og Kartoflerne givet — Sædarterne fornemmelig i kvantitativ Henseende. Derimod maa Røeafgrøderne, og da særlig Sukkerroehøsten, tillige med Sommergræsningen anses som Aarets svage Punkter.

I det følgende skal der gives en nærmere Karakteristik af de enkelte Afgrøder og de specielle Forhold vedrørende disse; men forinden skal man, ligesom i de senere Aar, give en paa Grundlag af Maanedsoversigterne fra meteorologisk Institut samt Beretninger i landøkonomiske Blade og Tidsskrifter udarbejdet Fremstilling af Landbrugsaarets Vejrforhold og disses Indvirkning paa de forskellige Afgrøder.

De klimatiske Forhold i Landbrugsaaret 1901—1902 have i flere Retninger været ualmindelige og frembudt væsentlige Forskelligheder i Sammenligning med de nærmest forudgaaende Aars. Allerede Efteraarets Vejrforhold viser dette; saaledes havde Oktober en meget høj Temperatur, 2° C. over Normalen; højest var Varmegraden i Maanedens første Dage med indtil ca. 24° C. Dertil kom, at Maanedens ogsaa var tør; Ribe Amt fik dog om-

trent normal Nedbør, Bornholm en Del over (90^{mm} mod normalt ca. 60^{mm}), medens det øvrige Land kun fik det halve af Normalen. I November var Temperaturen omtrent normal som Helhed betragtet med lidt over Normalen i Landets østlige Egne og lidt under i de vestlige. Denne Maanedens Middeltemperatur (3° C.) fremkom imidlertid som Resultat af betydelige Svingninger til begge Sider; midt i Maaneden indtraf saaledes et stærkt Temperaturfald, størst i Thisted Amt med indtil ÷ 15° C., hvormed fulgte et betydeligt Snefald. Maanedens Middelnedbør var ogsaa normal, som Helhed betragtet, men Halvøens nordligste Egne fik kun det halve af Normalen, medens de sydøstlige Amter samt Størsteparten af Sjælland fik mellem Fjerdedelen og Halvdelen mere end disse Egenes Normalnedbør. Decembers Middeltemperatur var lidt over Normalen med en varm Periode i Maanedens Begyndelse og en kold i Maanedens Midte; Frost-dagenes Antal var betydeligt. (Minimum var fra ÷ 5° C. til ÷ 19° C.). Nedbøren var rigelig i alle Landets Egne, 27—67 pCt. over Normalen, Snefaldet var betydeligt, og Jorden var i Maanedens koldeste Tid dækket med Sne.

For Landbrugsarbejdernes Udførelse var Oktober særdeles gunstig med sine varme og tørre Vejrforhold. Markarbejderne, Stubjordens Pløjning og Rodfrugternes Optagning havde fortrinlige Betingelser, der til Dels, om end i mindre Udstrækning, vedvarede indtil Midten af November. Men hermed var Muligheden for Markarbejde ogsaa forbi, idet det oven omtalte stærke Temperaturfald, der indtraf d. 12.—14. med en stærk Storm af Sydøst i Forbindelse med et ikke ringe Snefald standsede dem. Da Høsten i 1901 imidlertid afsluttedes ualmindelig tidlig, saaledes at de egentlige Efteraarsarbejder, især i de sildige Egne, vare paa-begyndte langt før end ellers, voldte den pludselige og tidlige indtraadte Vinter ikke Landbrugsarbejdet nogen særlig Men; man var i alt væsentligt færdig. Heller ikke Vintersæden og andre overvintrende Afgroeder led nogen Skade ved den tidlige indtraadte Vinter; tværtimod var man glad ved, at de usædvanlig frodige Rugmarker bleve standsede i deres Vækst. Efteraarets tidlige ind-

traadte Vinter vedvarede indtil Aarets Udgang med afvekslende Frost- og Tøperioder, og Jorderne vare snart snedækkede snart ikke. Ved Aarsskiftet var Snedækket ganske forsvundet, Vejret ret mildt, men regnfuldt og raat. Vintersæden var i alt væsentligt gaaet uskadt ud af Efteraarets Frostperiode, og Følgen af Snelaget var kun, at der fremkom gule Pletter i Rugen paa de Steder, hvor den ved en alt for frodig Udvikling var gaaet i Leje forinden Snefaldet. Kløvermarkerne syntes at staa nok saa grønne ved Nytaarstid som forud for Snefaldet.

Middelvarmen i Januar var indtil $3,6^{\circ}$ C. over Normalen, Frostdagenses Antal ringe, kun det halve af det almindelige Antal. Paa den anden Side var Februars Middelvarme fra $1,2^{\circ}$ C. (Samsø) til $3,2^{\circ}$ C. (Herning) under Normalen, og Frostdagenses Antal svarede til Maanedens Dagantal med Kuldegrader i Midten af Maaneden fra $\div 14^{\circ}$ til $\div 23^{\circ}$ C. i Midtjylland og fra $\div 9^{\circ}$ til $\div 17^{\circ}$ C. paa Øerne. Jorden var dækket af et tyndt, men ret jævnt Snelag i Størstedelen af Maaneden. Marts havde atter en mild Karakter, med en Middelvarme fra $0,2^{\circ}$ C. (Gjorslev) til $1,0^{\circ}$ C. (Humlum, lidt nord for Struer) over de paagældende Egenes Middelvarme. Frostdagenses Antal var mindre end det normale, og Snedækket ringe, kortvarigt og spredt.

Nedbøren var i Januar betydelig, mellem 11 (Vendsyssel) og 56 pCt. mere end Normalen, i Ribe Amt endog 70 pCt., og den faldt mest i Form af Regn. Derimod var Februar meget tør, med 14^{mm} Nedbør i Thisted Amt og kun 5^{mm} paa Samsø. I Marts var Nedbøren atter rigelig, men fordelte sig meget forskelligt, saaledes fik Lolland-Falster 70^{mm} , d.v.s. over det dobbelte af det almindelige, de øvrige Øer og Sydjylland fra 42 til 68 pCt. over Normalen, Nord- og Nordøst-Jylland ned til Aarhus naaede derimod kun den normale Nedbør eller lidt derover.

Det milde Vejr i Januar forandrede ikke Situationen ved Aarsskiftet, kun blev de omtalte gule Pletter i Rugen endnu mere fremtrædende, saaledes at man var forberedt paa, at Plantedækket vilde raadne, men i øvrigt vare Vinterafgrøderne ved Maanedens Slutning lovende og i Vækst, og Kløveren stod grøn som ved For-

aarstid. Februars lave Varmegrad og vedholdende vinterlige Karakter, hvortil kom stærkt Solskin om Dagen i Maanedens Slutning i Forbindelse med stærk Nattefrost, gav paa sine Steder Markerne og Afgrøderne et mere bart Præg end tidligere paa Vinteren; men atter i Marts var, som alt omtalt, Vejrliget mildt med betydelig Nedbør. Trods disse hyppige, bratte og store Vejrforandringer i Vinterens Løb overvintrede Afgrøderne nogenlunde tilfredsstillende, men de havde ved Foraarstid (1. April) dog tabt en hel Del af det frodige Udseende, som de havde haft tidligere paa Vinteren. For Landbrugets Kørselsarbejder havde Vinteren ikke været ugunstig, hvorimod Jordarbejderne i alt væsentligt havde ligget stille siden Midten af November, og endnu den 1. April saa det selv paa de sydlige Øer ret trøstesløst ud, idet de stærkt vandfyldte Jorder udelukkede ethvert Haab om et tidlig begyndende Foraarsarbejde, hvilket ikke mindst for de sydlige Øer er en meget væsentlig Faktor til Opnaelsen af et stort Høstudbytte, som saaledes altsaa paa Forhaand syntes udelukket.

I April holdt Temperaturen sig ret ensartet Maaneden ud med en Varmegrad, der laa indtil $1\frac{1}{2}^{\circ}$ C. under Normalen; størst vare Afvigelserne paa Øerne, mindst i Nord- og Nordvest-Jylland. Maaneden havde saaledes en kold Karakter, og Antallet af Frost-dage var betydeligt; disse faldt dog meget forskelligt (Midtfyn 2—4, Midtsjælland 14—18 og Midtjylland indtil 21); paa Bornholm var Temperaturen særlig lav. I Maj herskede noget lignende Forhold, blot end mere udpræget, idet Landets Middeltemperatur kun var $8,1^{\circ}$ C., medens den efter 40 Aars Iagttagelser er $10,2^{\circ}$ C. og i Maj 1901 endog var $11,6^{\circ}$ C. Juni var den eneste Maaned, som brød Foraars- og Sommermaanedernes vedvarende kolde Karakter; dens Middeltemperatur for hele Landet var $14,3^{\circ}$ C., d. v. s. lidt under Normalen ($14,5^{\circ}$ C.). At Maaneden naaede saa høj en Temperatur, skyldes de høje Varmegrader i Maanedens sidste Del, hvor Maksimumstemperaturen var 30° C. (Sydfyn); thi den anden og især den tredje Uge var kold med et Minimum af indtil $-0,5^{\circ}$ C., der aflæstes i Nordvestsjælland. Men ikke alene var der en stor Forskel paa Temperaturen i Maanedens forskellige Uger, ogsaa fra

Sted til Sted vare Afvigelserne betydelige. Der var saaledes Egne, hvor Temperaturen var betydelig over Normalen, f. Eks. paa flere sydvestjydske Stationer, medens andre Stationers Middelværme, saaledes i Nordjylland, vare lige saa langt under det normale. Juli og August vare meget for kolde, hvilket fremgaar af nedenstaaende Oversigt.

Middelværmen i ° C. paa forskellige Stationer i Juni, Juli og August i 1902 og efter 40 Aars Iagttagelser.

	Juni		Juli		August		Juni—August	
	1902	Normalen	1902	Normalen	1902	Normalen	1902	Normalen
Hjørring	12,6	14,0	12,1	15,4	11,6	15,0	12,1	14,8
Herning	15,0	14,0	13,8	15,2	12,5	14,8	13,8	14,7
Ryslinge	14,2	14,1	—	15,7	12,6	15,2	—	15,0
København . .	14,8	15,2	14,7	16,7	13,3	16,0	14,3	16,0
Orebygaard . .	14,8	15,2	14,7	17,1	13,6	16,4	14,4	16,2
Danmark	14,3	14,5	14,0	16,0	12,8	15,6	13,7	15,4

Det ses heraf, at Juli var 2° C. og August 2,8° C. under Normalen; i Sammenligning med den forudgaaende varme Sommer var dette Aars Juli 4,4° C. og August 3,8° C. koldere. Ogsaa September var kold med indtil 2,4° C. under Normalen, hvilken Afvigelse iagttoges saavel i Landets nordligste som i dets sydligste Egne. — Nedbøren i April var ringe, indtil 50 pCt. af det normale; dog fik Jyllands mellemste Egne fra Hanstholm aftagende mod S. V. ned til Kolding over Normalen. I Maj var Nedbøren derimod meget stor og langt over det normale i alle Landets Egne. Vejle Amt fik mest, nemlig 104^{mm} (40^{mm} er det normale), Hjørring Amt mindst 57^{mm} (39^{mm}). Juni, Juli og August Maaneders Nedbør ses af omstaaende Oversigt, der angiver Regnmængden 1902 i Sammenligning med de to foregaaende Aar og med Gennemsnittet for 1861—85.

Oversigt over Nedbøren i Juni, Juli og August.

Regnmængden i	1902				Juni— August 1901	Juni— August 1900	Juni— August 1861—85
	Juni	Juli	August	Til- sam- men			
	mm.	mm.	mm.	mm.	mm.	mm.	mm.
Københavns Amt.	35,0	45,1	72,0	152,1	208,3	191,4	185
Frederiksborg —	34,8	67,6	86,6	189,0	247,1	193,5	190
Holbæk —	21,0	46,8	95,1	162,9	166,6	169,8	168
Sorø —	30,2	36,4	110,6	177,2	169,5	211,3	175
Præstø —	34,7	57,9	100,7	193,3	168,3	193,7	181
Bornholms —	13,9	39,0	42,2	95,1	174,1	165,3	161
Maribo —	29,2	54,3	111,6	195,1	158,5	211,0	168
Svendborg —	50,0	34,7	106,4	191,1	172,7	239,6	200
Odense —	42,5	39,0	111,3	192,8	140,7	206,5	183
Vejle —	29,3	60,0	121,2	210,5	170,9	198,3	204
Aarhus —	19,7	60,1	130,0	209,8	176,3	203,4	200
Randers —	26,9	73,7	141,0	241,6	153,0	169,2	187
Aalborg —	35,3	70,7	107,8	213,8	147,1	195,5	184
Hjørring —	34,1	89,5	117,5	241,1	129,1	196,2	179
Thisted —	22,5	48,2	73,0	143,7	166,4	176,5	201
Viborg —	19,1	60,7	103,2	183,0	201,6	183,9	189
Ringkøbing —	24,2	51,6	97,8	173,6	208,3	136,8	203
Ribe —	50,9	50,5	136,2	237,6	172,0	146,6	210
I Gennemsn. f. hele Landet	32	53	109	194	169	197	183
Middelnedbør for hele Landet efter lagttagelserne 1861—85 . . .	47	66	70	183	—	—	—

Det ses af Tabellen, at disse Sommermaaneders Nedbør for hele Landet vel ligger noget over de 25 Aars Gennemsnit, 194 mod 183^{mm}; men Nedbøren fordelte sig meget forskelligt ikke alene fra Landsdel til Landsdel, men, hvad der er af særlig Betydning, fra Maaned til Maaned. For Landet som Helhed var Juni for tør, og det samme gælder, om end i mindre Grad, Juli, medens August derimod havde en rigelig Nedbør. En saadan har imidlertid langt større Værdi i Juni end i August, hvor den i Almindelighed volder Skade, medens man i Juni kun undtagelsesvis kan faa for meget. I Juni fik Svendborg Amt lidt over det normale, medens Bornholm som det andet Yderpunkt fik under en Tredjedel af Øens normale Regnmængde. Denne Landsdel var hele Sommeren igennem uheldig

stillet, idet Regnmængden Juni—August kun var 95^{mm}, medens Landsdelens Middeltal efter 25 Aars Iagttagelser er 161^{mm}. Medens Bornholm fik for lidt Nedbør, hvilket i Forbindelse med den lave Sommervarme forklarer Øens ringe Høstudbytte, fik andre Egne betydelig mere end det normale. Nordjylland, hvorved her forstaas Hjørring, Aalborg og Randers Amter, var heldigst stillet, dernæst Ribe Amt, medens Thisted og Ringkøbing Amter fik for lidt. I øvrigt henvises til selve Tabellens Tal.

De klimatiske Betingelser saavel for Landbrugets Arbejder som for dets voksende Afgrøder vare saaledes stærkt afvigende fra det normale, og samtlige Landbrugsberetninger gennem hele For-aars- og Sommer-Halvaaret lyde derfor ogsaa lidet forhaabningsfulde. I Midten af April indtraadte tørt og stormfuldt Vejr (i mange Egne for stormende, idet den stærke og vedvarende Blæst gjorde Rugafgrøderne megen Skade), hvorved Jorden tørredes, saa at den blev tjenlig til Behandling, ligesom Saaningen kunde paabegyndes; men Jorden var kold og uden Grøde, og der var ingen Vækst i de overvintrede Afgrøder. Den 22. April indberettedes fra de tidligste Avlsbrug paa de sydlige Øer, at Vaarkornet var saaet, og at Sukkerroefrøets Lægning var paabegyndt. Men det var forholdsvis faa, der vare komne saa vidt, thi den 14. Maj indberettede man fra Sydsjælland, at ikke faa Avlsbrug endnu ikke vare færdige med Saaningen, og endnu d. 21. Maj var man i saa sydlige Egne som Aarhus og Vejle Amter ikke færdig med Saaningen paa svære Jorder, fordi det regnfulde Vejr vanskeliggjorde Jordarbejderne. Vaarkornets Spiring foregik trægt i det kolde, fugtige Vejr, enkelte Beretninger løde endog paa, at Spiringen var saa mangelfuld, at Omsaaning var nødvendig. Uge efter Uge gentog man den samme Klage over koldt, raat og regnfuldt Vejr uden Fremgang i Vegetationen, og først i de sidste Dage af Maj hed det, at det noget varmere Vejr havde fremmet Væksten af Rug og af Græs. I Ugen fra d. 3. til d. 10. Juni hed det, at stormfuldt Vejr havde gjort de besaaede Marker megen Skade, især ved Sandfog paa lette Jorder, saa at Omsaaning mange Steder blev nødvendig. I den sidste Halvdel af Juni lød Beretningerne lysere, idet man priste

det indtraadte varme Vejr. «Vaarsæden har overalt udviklet sig godt», lød det fra alle Egne i dette Tidsrum, «Rugen blomstrer, og Græsset er rigeligt». Høsten af Kløverhø begyndte naturligvis sent, og først i Juli Maanedes sidste Dage var den til Ende; men Udbyttet var rigeligt og Kvaliteten god. Høsten af Enghø faldt omtrent normalt, men her var Udbyttet, som Følge af det kolde Foraar, mindre godt. Rughøsten blev paabegyndt omtrent paa samme Tid som sædvanlig, i hvert Fald kun noget senere; paa lette Jorder begyndte man den 5. August, og den 19. hed det, at Rugen næsten overalt var mejet, men Indkørselen foregik meget langsomt, besværliggjort af det ustadige Vejr med idelige Regnbyger (med et Regnfald f. Eks. af indtil 86^{mm} i Sydsjælland fra d. 25.—28. August). Først i Maanedens sidste Dage indtraf noget bedre Høstvejr; men endnu d. 2. Septbr., paa et Tidspunkt altsaa, hvor Høsten ofte er helt indbjærget i Størsteparten af Landet, beklagede man sig over, at Halvdelen af Rugafgrøden stod ude endnu og ikke var tjenlig til Indkørsel. Meget blev ogsaa indkørt i mindre god Tilstand, ligesom man klagede over, at Kernen spirede i Hobene, hvorpaa den vedvarende lave Varmegrad dog raadede nogen Bod. Om Vaarsæden lød Beretningerne ret forskelligt; dog klagede alle over den sildige og langsomme Vækst og Modning, en naturlig Følge af den sildige Saaning og den meget lave Sommertemperatur. Modningen vedblev at foregaa langsomt, selv efter at der en Uge ind i September var indtraadt bedre Høstvejr med forholdsvis mange ret solvarme Dage. Vejret var imidlertid nu vedvarende tørt, saa at man kunde høste og indbjærge Vaarsæden under gode Forhold om end sent. Med Septembers Slutning var Høsten i alt væsentligt til Ende, men der var dog ikke saa faa Efternølere i alle Landets Egne, der havde udestaaende Kornafgrøder indtil Midten af Oktober.

For Rodfrugterne var Sommeren absolut uheldig; Saaningen fandt sildig Sted, og uagtet der under Spiringen i dette Foraar var Væde i Overflod, bevirkede den dermed følgende lave Varmegrad paa den anden Side, at Væksten foregik meget langsomt. Først paa et saa sildigt Tidspunkt som d. 26. August lød Beretningerne noget

lysere, det hed nemlig, at Roerne vare tiltagne i Bladfyld, men ganske vist ikke i en tilsvarende Rodudvikling. At Sommeren med dens lave Middelvearme navnlig har været ødelæggende for Landets Avl af Sukkerroer, følger af sig selv, da netop denne Afgrøde mere end nogen anden stiller høj Sommertemperatur som første Betingelse for et lønnende Udbytte. — Græsmarkerne udviklede sig selvfølgelig sent; endnu d. 14. Maj led Beretningerne paa, at man kun enkeltvis havde udbundet Kobesætningerne; den 21. Maj hed det, at Besætningerne nok vare udbundne, men Græsset var uden Vækst, og Kvæget led under Fugt og Kulde. Først d. 17. Juni var man tilfreds med Græsningen, som man da kaldte rigelig; men allerede d. 8. Juli hed det, at Græsmarkerne trængte haardt til Regn, en Trang som dog snart efter blev afhjulpen.

Landbrugsaarets almindelige Karakter kan kortelig angives saaledes: fortrinlige Forudbetingelser som Følge af den forudgaaende tidlige Høst samt en varm og tør Efteraarsperiode; en langvarig, men ikke særlig streng Vinter med stærke Temperatursvingninger, hvilke dog ikke gjorde Landbrugsafgrøderne synderlig Skade; et Foraar og en Sommer, hvor Vejrliget næsten uafbrudt og i fremtrædende Grad afveg fra Landets normale Forhold, fornemmelig ved en meget lav Varmegrad og ved faa solklare Dage. Naar hertil kommer, at Saatiden i Foraaret faldt sildig og Høsten lige saa — og til at begynde med under ret ugunstige Forhold —, maa man under de saaledes givne Forudsætninger snarest undre sig over, at Resultatet blev saa godt, som det gjorde.

Man skal derefter gaa over til at behandle forskellige Enkeltheder i de fra Amterne indkomne Høstberetninger.

Plantesygdomme omtales i Aar slet ikke og Insektangreb kun sjælden. Saaledes udtales i en Indberetning til Holbæk Amt fra Samsø Landboforening: «Bælgsåden, særlig Bønnerne, saa vel som Frøroerne af Runkelroer bleve ødelagte af Insekter»; i en Indberetning til Præstø Amt fra Storehedinge Købstads Markjorder ytres: «Den mindre gode Høst af Byg skyldes

dels Angreb af Smeldelarver, dels den megen Regn»; ligesom der fra Maribo Amt nævnes: «Havren har enkelte Steder været angreben af Fritfluen».

Af de mere almindelige Udtalelser om Høstens Udfald i Amternes Beretninger skal anføres følgende:

Fra Københavns Amt: „Det kolde og sildige Foraar med den deraf følgende sildige Saaning af Vaarsæden i Forbindelse med den usædvanlig kolde Sommer, hvorved Sædens Modning kun langsomt skred frem, har i overvejende Grad Skyld i den sene Høst. Selve Høstens Resultat viste sig ikke des mindre for de egentlige Kornsorters Vedkommende bedre end ventet, baade hvad Kvantitet og Kvalitet angaar. . . . Alt i alt maa Høsten for dette Amts Vedkommende siges at være en Middelhøst“. — Fra Frederiksborg Amt: „Paa Grund af manglende Varme har Høsten i det hele været meget sen, men dog gennemgaaende lidt over Middelhøst. At Kernens Farve formedelst Fugtighed er graalig og Kornet derfor en mindre kurant Handelsvare, har kun ringe Betydning, da det hovedsagelig fodres op i Stedet for at sælges“. — Fra Maribo Amt: „Indeværende Aars Høst maa betegnes som værende over et Middelaars. Den lange Udviklingstid, begrundet paa den sene Høst, har formentlig været Aarsag til Sædarternes gode Foldudbytte de fleste Steder“. — Fra Svendborg Amt: „Udbyttet af Sæden forringedes mange Steder betydelig af den stærke vedvarende Regn i Bjærgningstiden“. — Fra Vejle Amt: „Langvarig Tørke i Forsommeren har hemmet Byggets Udvikling. Den kolde og fugtige Sommer har forsinket Høsten og forringet Kvaliteten særlig for Rugens Vedkommende, ligesom den har bevirket, at Rodfrugtavlens har været meget daarlig. I Amtets vestligste Egne har Avlen dog paa Grund af de sandede Jorder i sin Helhed været god og er kommen godt i Hus“. — Fra Aarhus Amt: „Efter Karakteroversigten at dømme har Høsten gennemgaaende været en Middelhøst, snarere over end under“. — Fra Hjørring Amt: „Som det af Indberetningerne vil ses, kan Høsten nærmest betragtes som en Middelhøst. Efter en forholdsvis god Vinter fik vi et koldt Foraar med Nattefrost indtil sidst i Juni Maaned, hvorefter fulgte en ualmindelig kold og fugtig Sommer med for lidt Sol og store Temperatursvingninger; først Eftersommeren bragte stadigt, klart og tørt Vejr. Følgen heraf var, at Foraarssæden blev saaet sent, var længe om at spire og udvikle sig langsomt, saa at en stor Del deraf kun blev daarlig moden, og en Del af den

endog maatte høstes grøn. Høet og Græsset har været knapt og langsomt i Væksten, og Kornet har paa Grund af Kulden gennemgaaende ikke naaet fuld Udvikling og Meldannelse, hvorfor Vægten er ringe. Høsten har for Rugens og til Dels for Byggets Vedkommende været i høj Grad besværlig paa Grund af det fugtige Vejr, og af samme Grund ere disse Kornsorters Kvalitet forringet en Del. Paa Grund af Kornets sene Modning har Høsten ogsaa været meget sen, og den var i enkelte Egne endnu ikke tilendebragt ved Høstberetningernes Afgivelse til Amtet“. — Fra Ringkøbing Amt: „Udbyttet af indeværende Aars Høst kan for dette Amts Vedkommende betegnes som en Del over Middelhøst, navnlig hvad det kvantitative Udbytte angaar, idet Sommerens kolde og regnfulde Vejr har forringet Høstens Kvalitet“.

I den efterfølgende Tabel, Side 14 og 15, gives en Oversigt over, hvorledes Høstens Udfald for hver af de forskellige Sædarter m. m. er bleven bedømt i de enkelte Amter, saavel hvad Kvantiteten som hvad Kvaliteten angaar, idet Karakteren g (godt) er Udtryk for Middelhøst. De af Amterne afgivne Bedømmelser ere Gennemsnitsresultatet af Opgivelser, de have indhentet fra Jordbrugere, Retsbetjente og Landboforeninger inden for hvert Amts Omraade.

Om de enkelte Sædarter m. m. skal bemærkes:

Hveden og Rugen have begge i kvantitativ Henseende givet betydelig over Middelhøst. Kvaliteten har ogsaa for Hvedens Vedkommende været særdeles god, om end i det hele ikke fuldt saa god som Kvantiteten, medens Rugens Kvalitet derimod gennemsnitlig kun kan betegnes som middelgod.

Af de mere specielle Udtalelser om Vintersæden skulle følgende anføres:

Fra Københavns Amt: „Kvaliteten var mange Steder særdeles god, navnlig gælder dette for Hvedens Vedkommende; i Indberetningerne angives gennemgaaende høj Vægt for denne Kornsort“. — Fra Odense Amt: „Rugen gik for tidlig i Leje, hvorfor dens Kvalitet noget forringedes“. — Fra Aarhus Amt: „Af Kornsorterne har saavel Hveden som Rugen givet et meget godt Udbytte i Kvantitet. De vare fra Foraaret af i fortrinlig Vækst og have selvfølgelig ikke nær i samme Grad som Foraarskornsorterne lidt under den for

Amtene.	Hvede.			Rug.			Byg.			Havre.		
	Kvantitet.	Kvalitet.	H. V. i Pd. pr. Td. Korn.	Kvantitet.	Kvalitet.	H. V. i Pd. pr. Td. Korn.	Kvantitet.	Kvalitet.	H. V. i Pd. pr. Td. Korn.	Kvantitet.	Kvalitet.	H. V. i Pd. pr. Td. Korn.
Københavns	mg	mg	130	g +	mg	122	g +	g	112	mg	mg	85
Frederiksborg	mg	mg	128	mg	g	120	g	g	112	g	g	84
Holbæk	mg	mg	130	mg	mg	121	g +	g	112	g +	g	82
Sorø	mg	mg	129	mg	g	121	mg	g	112	mg	mg	87
Præstø	mg	mg	129	mg	g	120	g	g	111	mg	mg	84
Bornholms	mg?	g +	129	g +	g +	123	tg +	tg +	113	tg +	g?	82
Maribo	mg	mg	130	mg?	g +	120	mg	g	113	mg	mg	84
Svendborg	mg	g +	128	mg	g	120	mg?	g	112	mg?	g +	83
Odense	mg	mg	128	mg	g	120	mg	g	112	mg	mg	80
Vejle	mg	g	132	mg	g	121	g	g	115	mg	g	86
Aarhus	mg?	g +	128	mg?	g	119	g?	g	110	g	g	82
Randers	mg	g +	129	mg	g +	120	g	g	110	g +	g +	82
Aalborg	mg	mg	129	mg	g	119	g +	g	119	mg?	mg?	81
Hjørring	mg +	mg	128	mg	g?	119	g +	g +	108	mg?	g	80
Thisted	g	g +	127	mg	g	119	mg?	mg?	104	g +	g +	82 ^{1/2}
Viborg	"	"	"	mg	g	118	g	g	107	g	g	81
Ringkøbing	"	"	"	mg	g +	120	g	g	102	g +	g	76
Ribe	mg	g	127	mg	g	119	g	g	100	mg	g	77
Gennemsnit for hele Landet }	mg	mg?		mg	g		g +	g		mg?	g +	

Anm. Ved Kornsorterne er det Kerneudbyttet, hvis Karakter angives — H. V. = Hollandsk Vægt.

Vegetationen uheldige Sommer. Deres Kvalitet er gennemgaaende en Del ringere end Kvantiteten, dog i det hele middelgod eller derover. Hvad der har forringet Kvaliteten, er selvfølgelig det kolde og fugtige Vejr, der indtraf i Modningstiden, og det regnfulde Vejr i Høsttiden“. — Fra Hjørring Amt: „Hveden har saavel i kvantitativ som i kvalitativ Henseende givet et Udbytte, der staar over en Middelhøst; men da denne Sædart dyrkes meget lidt her i Amtet, har en Gennemsnitsberegning for dens Vedkommende ingen Betydning. Rugen var i Efteraaret bleven vel udviklet og overstod Vinteren godt, men den led betydelig under Sommerens Kulde og det daarlige Høstvejr, hvorved dens Kvalitet forringedes meget. Mange Steder blev den indhøstet i til Dels umoden Tilstand, og Kernen forblev i disse Tilfælde blød af Mangel paa Sol, medens den i de Egne, hvor Høsten fandt Sted senere, tog en Del Skade ved Spiring i Hobene paa Marken i det fugtige Vejr“. — I en Indberetning til Ringkøbing Amt fra Hammerum Herreds Landboforening: „Paa Grund-

Bølgæsød.		Boghvede.		Raps og andre Handelspl. *)		Kartofler.		Sukkerroer.		Andre Rodfrugter.		Agerhø.		Enghø.		Sommergræsning.
Kvantitet.	Kvalitet.	Kvantitet.	Kvalitet.	Kvantitet.	Kvalitet.	Kvantitet.	Kvalitet.	Kvantitet.	Kvalitet.	Kvantitet.	Kvalitet.	Kvantitet.	Kvalitet.	Kvantitet.	Kvalitet.	
g	g	g	g	g	g	mg	mg	"	"	tg+	g	mg	mg	g	g	g
g	g	"	"	"	"	ug	mg	"	"	tg	g	mg	mg	g	g	g
g	g	"	"	mg+	mg+	mg	mg	"	"	tg+	g	mg?	mg	g	g	g
g	g	"	"	slet	slet	mg	mg	tg	tg	tg	g	mg	mg	g	g	g
g	g	"	"	"	"	g	g	mdl	tg	tg	g	mg	mg	g	g	g
g	g	"	"	mdl	g	g+	mg?	"	"	tg?	g	g+	mg	g+	g+	g
g	g	"	"	"	"	g	g?	tg?	tg+	tg+	g	g+	mg	g	g+	g
g	g	g?	g?	mdl+	tg?	mg?	mg?	mdl+	tg	tg	g?	g+	mg?	g	g+	g
g	g	g	g	mdl	mdl	mg	mg	tg	tg	tg	g	mg	mg	g	g	mg
g	g	g	g	tg	tg	mg?	mg?	"	"	tg+	g	mg?	mg	g	g	g?
g	g	g	g	"	"	mg	g+	"	"	g	g	g	mg?	g?	g	g
g	g	g	g	mg	g	mg	mg	"	"	g+	g+	g	mg?	g?	g+	g?
g	g	g	g	"	"	g+	g+	"	"	g+	g+	g	mg?	g?	g	g?
g	g	g	g	"	"	mg?	mg?	"	"	g+	g+	mg	mg	g?	g	g
g	g	g	g	"	"	mg	mg	"	"	g	g	mg	mg	g	g	g
g	g	g	g	"	"	mg?	g+	"	"	g	g+	mg+	mg	g	g	g
g	g	g	g	"	"	mg	g	g?	g?	g	g	mg	mg	mg	mg	mg
g	g	g?	g?	tg	tg	mg?	mg?	tg?	tg	g?	g	mg?	mg	g	g+	g?

*) Til "andre Handelsplanter" henregnes **Hør, Humle, Kommen** m. m.

af det vanskelige Vejr i Høsttiden led Rugen meget, idet en Del af Kernen paa mange Ejendomme spirede. Rugen har af samme Grund en lav Vægt⁴; — og i en Indberetning til samme Amt fra Lundsbygaard: „Den tidligst høstede Rug var ikke moden, men blev for det meste bragt godt i Hus, den senere høstede fik derimod megen Regn, og en Del Kerner spirede, før den kom ind, og Kvaliteten er daarlig“.

Af Vaarsædarterne synes Havren at have givet bedst Udbytte. Baade kvantitativt og kvalitativt har Udbyttet af denne Sædart været over Middelhøst, for Kvantitetens Vedkommende endog adskilligt derover. Hvad Bygget angaar, maa det kvantitative Udbytte gennemsnitlig betegnes som noget over Middelhøst og Kvaliteten som middelgod. — Vaarsædhøsten, saavel af Byg som af Havre, er i Aar falden meget uheldig ud paa Bornholm, som er det eneste af Amterne, der karakteriserer den som under

Middelhøst, og endda ikke saa lidt derunder; det gælder fuldt saa meget Kvantiteten som Kvaliteten.

Om Vaarsæden ytres:

I en Indberetning til Præstø Amt fra Gammelkøgegaard: «At Kvaliteten af Bygget er saa ringe, skyldes formentlig det kolde og regnfulde Vejr, saavel i den sidste Vækstperiode som navnlig i selve Høsttiden». — I en Indberetning til Bornholms Amt fra Bornholms landøkonomiske Forening: «Høstudbyttet for Vaarsædens Vedkommende er navnlig daarligt paa Vestlandet, hvor der ikke faldt Regn, paa Østlandet er det noget bedre»; — og i en Indberetning til samme Amt fra en Avlsbruger i Aaker Sogn, Bornholms Sønder Herred: «Det mindre gunstige Resultat af Høstens Udfald for Foraarssædens (og Sommergræsningens) Vedkommende maa søges i den i Sommer fremherskende Tørke og vedvarende Kulde og for en Del vel ogsaa i det sildige Foraar og den paa den Tid uforholdsmæssig store Nedbør». — Fra Aarhus Amt: «Af Vaarsæden har Bygget gennemgaaende været daarligst. I Henseende til Kvantiteten nærmer det sig stærkt til at være under Middelhøst; Kvaliteten er noget bedre. Aarsagen hertil er efter saa godt som enstemmigt Udsagn fra de indkomne Indberetninger den stærke Tørke i Forsommeren og den langvarige Kulde og Regn i Midsommeren. De samme Forhold have selvfølgelig indvirket paa Havrens Trivsel, dog i det hele ikke i saa høj Grad som paa Byggets. Havren er saavel kvantitativt som kvalitativt snarere over end under Middelhøst. Indbjærngningsforholdene i Begyndelsen af Høsten have været ugunstige. Et Gode har det dog været, at Regnen i det hele ledsagedes af koldt Vejr, hvorfor Spiring af Kernerne ikke ses at have fundet Sted i noget betydeligt Omfang. I Slutningen af Høsttiden blev Vejret meget gunstigt, saa at de Jordbrugere, der ikke have forhastet sig, i det hele have faaet Sæden indbjærget i god og fuldkommen tør Stand». — Fra Hjørring Amt: «Bygget og Havren have givet en Middelhøst. Disse Kornsorter bleve sildig saaede og udviklede sig langsomt, og Sommerens Regn kom dem til god Nytte paa den Tid, da Kornet skulde skyde igennem; men det uheldige Høstvejr forringede Byggets Kvalitet, og Havren blev paa Grund af den megen Regn og Kulde i Modningstiden mange Steder ikke helt moden og er derfor meget let i Vægten». — Fra Viborg Amt: «En ualmindelig kold Sommer bevirkede, at Kornafgrøderne, navnlig Bygget, bleve tve-modne, saa at Kerneudbyttet ikke blev saa godt som paaregnet». —

I en Indberetning til Ringkøbing Amt fra Bøllinglunde: «Det ustadige Høstvejr har kendelig forringet Kvaliteten af alle Sædarterne. Særlig er Kvaliteten trykket for Havrens Vedkommende, der i den kolde Sommer i Almindelighed ikke har opnaaet fuld Modenhed».

Udbyttet af Bælgsæden er gennemgaaende betegnet som en Middelhøst, baade hvad Kvantiteten og hvad Kvaliteten angaar.

Boghveden maa derimod antages, saavel i kvantitativ som i kvalitativ Henseende, gennemsnitlig at have givet en Del under Middelhøst.

Fra Aarhus Amt bemærkes: «Hvor denne Sædart dyrkes, gaa Udtalelserne i Indberetningerne ud paa, at den ikke rigtig har kunnet trives paa Grund af Sommerens Regn og Kulde».

Udbyttet af Raps og andre Handelsplanter har gennemsnitlig været yderst tarveligt, baade kvantitativt og kvalitativt; men medens det fra 5 af de 8 Amter, der have meddelt Karakterer for disse Planters Afgrøder, nemlig fra Sorø, Bornholms, Svendborg, Odense og Vejle Amter, er karakteriseret som ganske overordentlig slet, er Udbyttet derimod fra de 3 øvrige Amter, Københavns, Holbæk og Randers, betegnet som Middelhøst eller endog derover.

Fra Københavns Amt ytres: «Raps dyrkes kun et enkelt Sted. Endelig skal bemærkes, at Avlen af Hvidkaal, der paa Amager spiller en betydelig Rolle, ligesom for Roernes Vedkommende, kun har givet et lille Udbytte; ogsaa her meldes om megen Bladdannelse, men kun smaa eller slet ingen Hoveder». — Fra Holbæk Amt: «Indberetning om Raps og andre Handelsplanter foreligger kun fra Dragsholm Birk, Arts-Skipinge Herreder og Kalundborg Byfogderi». — Fra Sorø Amt: «Af Handelsplanter dyrkes kun Humle paa nogle faa Steder i den sydligste Del af Sorø Birk, i Øster Flakkebjerg Herred og i Holsteinborg Birk. Udbyttet deraf betegnes som slet, idet Humlen tog Skade af Regn i Blomstringstiden». — Fra Svendborg Amt: «Humlen er overalt i Amtet saa godt som fuldstændig mislykket». — Fra Odense Amt: «Humlen er fuldstændig mislykket her i Amtet i Aar».

Kartoffelhøsten har været meget tilfredsstillende, baade hvad Mængde og Beskaffenhed angaar; fra intet Amt meldes om Sygdom.

Fra Københavns Amt bemærkes: «Kartoffelhøsten har overalt i Amtet givet et godt, mange Steder endog udmærket Udbytte». — Fra Frederiksborg Amt: «Kartoffelhøsten kan betegnes som særdeles god». — Fra Aarhus Amt: «Udbyttet af Kartofflerne er, særlig hvad Kvantiteten angaar, gennemgaaende særdeles godt». — Fra Viborg Amt: «Kartofler give saavel i Kvantitet som i Kvalitet et udmærket Udbytte».

Sukkerroerne have derimod ydet Aarets sletteste Afgrøde. Baade Kvantiteten og Kvaliteten staa langt under Middelhøst, og Kvantiteten er endnu ringere end Kvaliteten.

Fra Sorø Amt bemærkes: «Sukkerroer ere kun anførte af Ringstedegnens Landboforening. De dyrkes vistnok meget lidt her i Amtet». — I en Indberetning til Præstø Amt fra Nordfeld paa Møen: «Den kolde, vaade Sommer har i høj Grad været skadelig for Møens Lerjorder og navnlig været Skyld i Sukkerroernes slette Udvikling»; — og til samme Amt fra Møens Landboforening: «At Sukkerroerne i Aar ere maadelige, kommer af Mangel paa Varme i Sommer og for megen Væde i Foraaret». — Fra Maribo Amt: «Den vaade og kolde Sommer er Skyld i det daarlige Udbytte af Sukkerroer». — Fra Odense Amt: «I Særdeleshed har Sukkerroer (og andre Rodfrugter) lidt under det kolde og vaade Sommervejr».

Med Hensyn til de andre Rodfrugter er vel Kvaliteten gennemgaaende betegnet som middelgod, men Kvantiteten er i Gennemsnit for hele Landet kun under Middelhøst; og ser man nærmere paa de enkelte Amters Karakterbetegnelser for Kvantiteten, vil det ses, at Mængdeudbyttet af Rodfrugterne i alle Øernes Amter samt i de to sydøstlige Amter i Jylland (Vejle og Aarhus) karakteriseres som værende langt under Middelhøst, medens det i de øvrige jyske Amter betegnes som svarende til et Middelaars Afgrøde. Dette skyldes den Omstændighed, at Runkelroer, der i Aar have givet et yderst tarveligt Udbytte, spille Hovedrollen blandt Rodfrugterne paa Øerne, medens Turnips,

for hvilke Vejrforholdene have været mindre ugunstige, have Overvægten i Jylland.

Om Rodfrugterne ytres:

Fra Københavns Amt: «Værst har det kolde Vejr i Foraar og Sommer været for Roerne; den ringe Varme har bevirket megen Top, men kun smaa Roer, saa Udbyttet pr. Td. Land er betydelig ringere end normalt». — Fra Frederiksborg Amt: «Trods rigelig Væde have Rodfrugterne ikke kunnet udvikle sig tilstrækkelig paa Grund af manglende Varme». — I en Indberetning til Præstø Amt fra Gammelkøgegaard: «At Roerne ere blevne saa daarlige, skyldes formentlig, dels at de kom sent i Vækst, dels at de trivedes for langsomt paa Grund af den kolde og regnfulde Sommer». — Fra Svendborg Amt: «Sukkerroer og andre Rodfrugter have særlig været hemmede i Udviklingen som Følge af den usædvanlig kolde Sommer». — Paa lignende Maade udtaler Odense Amt sig. — Fra Vejle Amt: «Den kolde og fugtige Sommer har bevirket, at Rodfrugtavlen har været meget daarlig». — Fra Aarhus Amt: «Røehøsten er saa godt som alle Steder Aarets daarligste Høst, og navnlig har det kvantitative Udbytte i det hele været ringe. Aarsagen er atter den mere end almindelig kolde og vaade Sommer». — Fra Hjørring Amt: «For (Kartofferne og) Rodfrugterne kom Regnen i rette Tid, og de have givet et Normaludbytte; dog har Aaret været uheldigt for Runkelroerne, som bleve meget smaa». — I en Indberetning til Ringkøbing Amt fra Voldbjerggaard: «I Rodfrugternes Udvikling er noget tilbage at ønske; jeg antager, at det nærmest skyldes den kolde Sommer med for lidt Sol. Det ser ud, som om Runkelroerne særlig have manglet Solvarme»; — og i en Indberetning til samme Amt fra Lundsbygaard: «Af Rodfrugter ere Kaalrabi og Turnips nogenlunde; Runkelroerne derimod ere slette, vist nærmest paa Grund af den kolde Sommer».

Høhøsten har for Agerhøets Vedkommende været særdeles god, baade hvad Kvantiteten og endnu mere hvad Kvaliteten angaar; Udbyttet af Enghøet, der ikke har været i samme Grad tilfredsstillende, maa dog i Henseende til Kvantiteten betegnes som en Middelhøst og for Kvalitetens Vedkommende som noget over Middelhøst.

Sommergræsningen kan derimod i Gennemsnit for hele Landet kun betegnes som tarvelig. Den er for øvrigt bedømt meget forskelligt i de forskellige Amter, saavel paa Øerne som i Jylland, men i det hele maa den antages langt fra at have været tilfredsstillende.

Af de særlige Udtalelser om Høsten og Sommergræsningen anføres følgende:

Fra Københavns Amt: «Ogsaa Græsningen har lidt under Kulden og den ret tørre Sommer, og Høet har for Engheøts Vedkommende, hvor Kulden og Foraarsfugtigheden holdt sig længe, kun givet smaat Udbytte». — I en Indberetning til Holbæk Amt fra Løve Herred: «Af Mangel paa Regn i Sommertiden var Sommergræsning daarlig»; — og i en Indberetning til samme Amt fra Holbæk Amts Landboforening: «Den usædvanlig kolde Sommer var Skyld i, at Eftergræsningen alle Steder blev saa ringe». — Fra Aarhus Amt: «Om Heavlen gælder det, at Agerhøet gennemgaaende har været meget godt, i Kvantitet som i Kvalitet. Enghøet har været en Del ringere, idet den uheldige Sommer har skadet det noget. Om Sommergræsningen lyde Beretningerne ret afvigende. Nogle Steder har atter her Regnen og Kulden i afvigte Sommer øvet uheldig Indflydelse. Andre Steder, navnlig paa de letmuldede Jorder, har den derimod været god eller endog meget god». — Fra Hjørring Amt: «Hvad Høsten angaar, har Vinterens Langvarighed og Sommerens Kulde øjensynlig haft en stor Indflydelse paa Ager- og Enghøets Kvantitet, og Sommergræsningen har været tarveligere end sædvanlig paa Grund af den kolde Sommer og den hyppige Nattefrost». — Fra Viborg Amt: «Agerhøet har givet et udmærket Udbytte, medens Udbyttet af Engene af Mangel paa Varme har været lille og Sommergræsningen paa Grund af den i Juni og Juli Maaneder herskende Tørke og den paafølgende Tids Kulde eller endog Nattefrost næsten overalt tarvelig, dog nogenlunde tilfredsstillende i Eftersommeren». — I en Indberetning til Ringkøbing Amt fra Hjerm-Ginding Herreders Landboforening: «Høsten af Agerhø er den største i mange Aar og bjærget i fortrinlig Stand»; — og i en Indberetning til samme Amt fra Hodsager Hedelandboforening: «Sommergræsning er betegnet med g., og den er beregnet efter Middelgræsning hele Sommeren. I den første Halvdel kunde den have været betegnet med ug., medens den i den sidste Halvdel af Sommeren nærmest kunde betegnes med mdl.»

Som samlet Resultat af de fra Amterne fremsendte Indberetninger om Høsten i 1902 maa denne for de fire Hovedsædarters Vedkommende anslaaes til noget over en Middelhøst — bedst var Vintersæden, daarligst Bygget; Kvantiteten var gennemgaaende bedre end Kvaliteten. Bælgsædens Udbytte svarede til en Middelhøst, Boghvedens var derunder, og for Raps og andre Handelsplanter — Afgrøder, der dog kun spille en ganske underordnet Rolle her i Landet — var Resultatet betydelig under Middelhøst. Af Rodfrugterne gav Kartofflerne en Del over Middelhøst, Sukkerroerne langt derunder, medens de øvrige Roeafgrøder nærmest svarede til en knap Middelhøst for Landet som Helhed, hvilket Resultat fremkommer gennem et Udbytte, som paa Øerne var langt under et Middelaars, navnlig for Mængdeudbyttet, medens det for Størsteparten af Jyllands Vedkommende snarere var lidt derover. Høafgrøden var ganske god, over Middelhøst for Agerhøet og svarende til en Middelhøst for Enghøet, for begge Afgrøder bedre i Kvalitet end Kvantitet, Sommergræsningen derimod ret tarvelig. Høstens samlede Resultat for Landet som Helhed bliver saaledes nærmest: en ret god Middelhøst.
